

Die gestremdheid van die Romeinse Keiser, Claudius (41-54 n.C.)

Claudius, the handicapped Caesar (41-54 A.D.)

FRANÇOIS P RETIEF

Navorsingsgenoot, Universiteit van die Vrystaat,
Bloemfontein
fpr@shisas.com

Louise Cilliers

François Retief

LOUISE C CILLIERS

Departement Klassieke Tale, Universiteit van die Vrystaat,
Bloemfontein
clouise@mweb.co.za

FRANÇOIS PIETER RETIEF se formele kwalifikasies bestaan uit 'n MB ChB, Universiteit Kaapstad (1955), 'n Oxford DPhil as Rhodesstudent (1959), Stellenbosch MD (1965) en FRCP (Edinburgh) (1976). In 1969 word hy stigtersdekaan van die nuwe Vrystaatse Geneeskundefakulteit, in 1979 die eerste rektor van Medunsa, in 1983 Geneesheergeneraal van die Nasionale Departement Gesondheid & Bevolkingsontwikkeling, en daarna rektor van die Vrystaatse Universiteit (1989-1997). Na aftrede doen die geleentheid hom voor om 'n lewenslange belangstelling in die siektes van antieke geneeskunde uit te bou in 'n produktiewe navorsingsprojek, waarvoor hy, gesamentlik met prof Louise Cilliers, in 2006 deur die SA Akademie vir Wetenskap & Kuns bekroon word met die Stalsprys vir Multi- en Interdisiplinêre spanwerk.

After qualifying in medicine at the University of Cape Town (1955), **FRANÇOIS PIETER RETIEF** obtained an Oxford DPhil (as Rhodes Scholar, 1959), a Stellenbosch MD (1965) and FRCP (Edinburgh, 1976). He was appointed founding dean of medicine at the new Free State Medical Faculty (1969), first rector and vice-chancellor of Medunsa (1979), Director-general of the Department of Health & Population Development (1983) and then rector and vice-chancellor of the Free State University (1989-1997). After retirement a life long interest in diseases of antiquity, developed into a productive conjoint research project with prof Louise Cilliers, for which they were awarded the Stals Prize for Multi- and Interdisciplinary Teamwork by the SA Academy of Science & Arts, in 2006.

LOUISE CILLIERS het haar kwalifikasies behaal aan die Universiteite van Leiden (Drs Litt et Phil) en Johannesburg (D Litt et Phil). Sy was vir 12 jaar hoof van die Departement Latyn, en die afgelope 5 jaar van die afdeling Klassieke Tale aan die Universiteit van die Vrystaat; tans is sy navorsingsgenoot daar. Sy is die outeur van talle nasionale en internasionale vaktydskrifartikels. In 1992 is die SA Akademieprys vir Vertaalde Werk aan haar en EL de Kock toegeken, en in 2006 word die Stalsprys van die SA Akademie vir Wetenskap & Kuns aan haar en F P Retief toegeken vir Multi- en Interdisiplinêre Spanwerk.

LOUISE CILLIERS obtained a Drs et Phil at the University of Leiden, and a D Litt et Phil at the University of Johannesburg. She was head of the Department of Latin for 12 years and for the past 5 years of the section Classical Languages at the University of the Free State; at present she is an Honorary Research Fellow. She is the author of numerous articles in national and international scholarly journals. In 1992 the SA Academy's Prize for the Best Translated Work was awarded to her and EL de Kock, and in 2006 the SA Academy of Science and Arts awarded the Stals Prize for Multi- and Interdisciplinary Teamwork to her and F P Retief.

ABSTRACT***Claudius, the handicapped Caesar (41-54 A.D.)***

Claudius, fourth Caesar of the Roman Empire, proved himself an able administrator, but physically and emotionally handicapped from birth. His parents, members of the imperial family, considered him mentally deficient and he was isolated from the general public and put in the care of an uneducated tutor who firmly disciplined the youngster. The historians report that he had a weak constitution caused by frequent illness, and when he appeared in public he was muffled in a protective cloak. To avoid possible embarrassment the ceremony of the toga virilis, at approximately 14 years of age, was a secretive affair held at midnight and devoid of the traditional procession. His grandfather, Augustus Caesar, had some sympathy for the young lad, but did not consider him capable of managing any position of public office appropriate for his age and position. This would also be the approach of the succeeding emperor, Tiberius. Claudius spent the first four decades of his life in relative idleness, isolated from his family and upper class Romans, consorting with the lower classes, playing dice and revelling in excessive eating and drinking. He did, however, also involve himself seriously in a study of the sciences, literature, Greek and history – his role model in the latter being Livy. During his life time he published quite extensively, including dramas, an autobiography, a work in defence of Cicero, histories of Rome, Carthage and Etruria, and a book on dice. His first public office (besides an augurship under Augustus) was at the age of 47 years when the new emperor, Gaius (Caligula) made him a consul for two months. The Knights and a section of Senate now warmed towards Claudius, but Gaius and the majority of aristocratic Romans still despised him as dull-witted. After the assassination of Gaius, the Praetorian Guard in an extraordinary step, proclaimed a protesting Claudius (50 years old) as emperor, and convinced an astounded Senate to endorse this action. In spite of having had no significant preparation for the task, Claudius proved a most sensible and effective manager, improving the effectivity of Senate, putting the legal system on a sound footing, enlarging the borders of the Empire (including the conquest of England), extending citizenship to some of the provincials, foreigners and freedmen. Sensible building programs were initiated as well as the upgrading of roads and communication systems and the ensuring of an efficient food supply to Rome. Grand and regular gladiatorial games and other forms of public entertainment endeared him to the people. But he was also periodically responsible for mismanagement, corruption and brutality; much of this was subsequently blamed on the inordinate influence of people near him, and his trusted freedmen and wives in particular. The last two of his six wives (Messalina and Agrippina) were particularly guilty, and his death of poisoning at the age of 64 years (54 A.D.) was engineered by Agrippina.

Through his life Claudius showed evidence of significant physical and psychological/emotional impediments. By many he was considered mentally deficient, but his impressive record as student of literature and history, and his administrative skill as emperor are ample evidence of his intellectual abilities. Physical abnormalities included an ungainly gait due to weakness of his right leg and probably arm. He had a tremor of the limbs and involuntary shaking of the head. He spoke indistinctly in a coarse, stuttering way, his mouth often drooled, his nose tended to run, and he had an uncouth laugh. He was emotionally labile, and when upset the above symptoms worsened and he became prone to irresponsible actions. We suggest that this symptom complex fits in with the diagnosis of cerebral palsy, and probably its extrapyramidal variant, although one-sided weakness suggests an additional component of hemiplegic paresis.

KEY CONCEPTS: Cerebral palsy; extrapyramidal variant; hemiplegic paresis

TREFWOORDE: Serebraal-gestremdheid; ekstrapiramidale variant; hemi-plegiese parese

OPSOMMING

Claudius, die vierde keiser van die Romeinse Ryk, het lewenslank duidelike tekens van fisiese en sielkundig/emosionele gestremdhede getoon. Hy is deur verskeie historici as swaksinnig beskou, maar sy indrukwekkende rekord as skrywer van letterkundige en geskiedkundige werke en sy bekwame bestuur van die Ryksadministrasie toon dat dit hom nie ontbreek het aan intellektuele vermoëns nie. Sy reputasie as swaksinnige was vermoedelik gebaseer op sy defektiewe loopgang as gevolg van 'n swakheid van sy regterbeen en waarskynlik arm, 'n tremor van sy ledemate en onwillekeurige rukbewegings van sy kop, 'n spraakgebrek en sielkundig-emosionele labiliteit. In hierdie studie word die aard van Claudius se gestremdheid ondersoek. Daar word voorgestel dat die simptome-kompleks by serebrale verlamdheid pas, veral die ekstrapiramidale variant daarvan waar die intelligensie gewoonlik normaal of effe ingekort is.

INLEIDING

Dit is bekend dat Claudius, vierde keiser van die Romeinse Ryk, 'n bekwame bestuurder was, maar ook aan 'n beduidende gestremdheid gely het. Lank is gemeen dat dit moontlik kinderverlamming was, maar meer onlangs is vermoed dat dit waarskynlik 'n variant van infantiele serebraal-gestremdheid was.¹ In hierdie studie word die aard van Claudius se fisies-psigiese probleem ondersoek.

LEWENSKETS

Bronne

As hoofbronne is die werke van Suetonius (*Die Twaalf Keisers*), Tacitus (*Die Annale van Imperiale Rome*) en Dio Cassius (*Die Romeinse Geskiedenis*) geraadpleeg. Bydraende bronne het Josefus (*Die Joodse Oorlog*) en Seneca (*Apocolocyntosis*) ingesluit. Laasgenoemde is 'n satire wat tog 'n beduidende geskiedkundige bydrae lewer.

Jeugjare

Tiberius Claudius Drusus is op 1 Augustus 10 v.C. in hedendaagse Lyon, as kind van Drusus (uit die keiserlike familie) en Antonia (die Jongere) gebore. Hy het 'n ouer suster, Livia, en ouer broer, Germanicus (later 'n populêre en suksesvolle Romeinse aanvoerder) gehad.²

Alhoewel oënskynlik normaal gebou, is hy in sy jeugjare beskou as 'n vertraagde invalide wat weens herhaalde siektes 'n swak gestel gehad het.³ Hy is nie deur sy adellike familie as 'n aanvaarbare lid van die gesin beskou nie. Sy moeder het hom beskryf as "'n monster: 'n man wat deur Moeder Natuur nie volledig gevorm is nie". Sy suster Livia, het in reaksie op bespiegeling dat hy dalk keiser kan word, hardop gebid dat Rome so 'n wrede en onverdiende ramp gespaar sal word. Sy ouma, Livia Augusta, het hom met diepe veragting behandel, selde aangespreek, en by wyse van kort bitter briefies aan Augustus, veroordeel.⁴ Sy oupa, die keiser Augustus, het gewonder of hy volle beheer oor sy sintuie het, maar hom tog van tyd tot tyd vir ete genooi, en inderdaad die grootste insig in Claudius se gestremdheid getoon. Hy het hom jammer gekry en sterk gevoel dat Claudius by openbare funksies beskerm moes word om spottery te voorkom.⁵ Die siekemantel wat in die openbaar, byvoorbeeld tydens amfiteater-besoeke, gedra moes word, het hom verneder.⁶ Onder streng beheer van familie of vriende is hy wel toegelaat

om aan mindere amptelike funksies deel te neem, en Augustus het gewonder of 'n geskikte rolmodel hom nie tot normale deelname aan die gekultiveerde openbare lewe sou kon oplei nie. Hy het opgelet dat Claudius by geleentheid nie hopeloos verstrooid was nie, en selfs 'n skaflike openbare voordrag kon lewer.

Augustus het hom as lid van die Augusteïese priesterlike kollege benoem en 'n beperkte erfposisie aan hom bemaak, maar hom geen beduidende openbare amp (gepas vir sy status) laat beklee nie.⁷ Sy jeugopvoeding is aan 'n waarskynlik onopgevoede stalmeester as tutor opgedra – volgens Claudius 'n barbaar wat hom wreed gestraf het.⁸ Ontvangs van die *toga virilis*, die tradisionele inleiding tot volwassenheid (op ongeveer 14-jarige ouderdom) is by wyse van 'n half-geheime middernagtelike seremonie afgehandel ten einde die keiserlike familie van moontlike verleentheid te vrywaar.⁹

Geïsoleerd van die sosiale hoër stand het Claudius hom op wetenskaplike studies, letterkunde (Grieks in besonder) en geskiedenis (waar Livius 'n inspirerende leermeester was) toegelê.¹⁰ Dit het 'n lewenslange belangstelling gebly waarin hy tot beduidende hoogtes sou styg.

Volwasse jare

In 14 n.C. toe Claudius 24 jaar was, is Augustus dood, en het Tiberius keiser geword. Claudius het hom om politieke ampstaanstellings genader, maar benewens die leë titel van konsul en 'n bedrag geld, het Tiberius hom eintlik beledig en geïgnoreer.¹¹ Vir die volgende kwarteeu het hy hom toe aan 'n ledige lewe in sy voorstedelike amptelike woning oorgegee en bekend geword vir sy liefde vir dobbelspel en feesmale waar oordadig geëet en gedrink is. Sy vriende was die laer stand en hy het 'n reputasie van onnoselheid gedra. Interessant genoeg het hy tog nie die respek van gewone Romeine verloor nie, en gesiene lede van die samelewing het hom nog gereeld besoek.¹² Hieronder was die Judese koning Agrippa, wat ook 'n rol gespeel het in Claudius se opvolging (sien onder).¹³ Hy was lief vir vroue, maar het geen seksuele belangstelling in mans getoon nie.¹⁴

Die Equites, ofte wel die ridderstand in besonder, het Claudius met respek behandel, hom tweemaal versoek om hul op afvaardigings te verteenwoordig, en by die amfiteater telkens sy teenwoordigheid met spesiale eerbetoon hanteer. Die Senaat het hom ook as buitengewone lid aanvaar, en hom by een geleentheid toestemming verleen om hulle toe te spreek – dit is egter deur Tiberius weens Claudius se “siektoestand” gekanselleer. Toe sy huis afbrand, het die Senaat dit op staatskoste laat herstel.¹⁵ In dié tyd het Claudius ook die reputasie verkry dat hy hom aan dobbelspel en oormatige drank oorgee.¹⁶ Oormatige drank sou 'n lewenslange probleem bly.¹⁷

Sy belangstelling in en bydrae tot die letterkunde en geskiedenis in besonder het geblom, sy totale bydraes (ook tydens sy keisersamp) sou insluit dramas, 'n outobiografie (8 volumes); 'n verdedigingsrede ten gunste van Cicero; die geskiedenis van Rome (44 volumes), boeke oor Etrurië (20 volumes) en een oor dobbelary. Geen van sy werke het vir ons behoue gebly nie. Hy het drie letters tot die Latynse taal toegevoeg – wat mettertyd egter verwerp is.¹⁸ Toe sy 55ste verjaarsdag later as keiser, sou saamval met 'n sonsverduistering het hy, ten einde vrese oor voorbodes te voorkom, vooraf 'n wetenskaplik korrekte verduideliking van die verwagte tyd en meganisme van sonsverduistering per proklamasie bekend gestel.¹⁹ Plinius die Ouere het herhaaldelik na Claudius se publikasies verwys en hom as heeltemal normaal beskou.²⁰ Van sy werke het hy gepubliseer en selfs in die Senaat voorgedra.²¹

In 37 n.C., toe Claudius 47 jaar oud was, het Gaius (Caligula) Tiberius as keiser opgevolg. In sy aanvanklike soeke na populariteit het hy Claudius vir twee maande as mede-konsul aangestel,

en het Claudius hom ook dikwels by amfiteaterspele verteenwoordig. Daar is beweer dat 'n arend in dié tyd op Claudius se skouer neergestryk het terwyl hy deur die Forum beweeg het. Toe hy egter deur die Senaat as afgevaardigde na Gaius in Gallië gestuur is, het laasgenoemde dit as 'n belediging beskou. Claudius sou volgens Dio Cassius tereggestel gewees het as Gaius hom nie so verag het nie.²² Hy is hierna stelselmatig deur die keiser en Senaat as verdraagde verneder.²³

As Keiser

Toe Gaius in 41 n.C. in 'n senaatskomplot vermoor is, het Claudius (50 jaar oud) op bizarre wyse keiser geword. Die Senaat het na die sluipmoord in die senaatsaal vergader om oor opvolging te beraadslaag, en Claudius het uit vrees vir sy lewe in die paleis gaan wegkruip. Hier is hy toevallig deur 'n groepie soldate uit die Praetoriese (keiserlike) Wag gevind, as lid van die keiserlike familie herken (en broer van die gewilde Germanicus en die oom van Gaius), en al protesterende as potensiële keiser na die soldatekamp geneem. Hier is hy dan ook deur hulle amptelik as keiser uitgeroep, en het onderhandelinge met die verbaasde Senaat begin. Die Praetoriese Wag het hul sin gekry, en Claudius is op 50-jarige leeftyd tot keiser uitgeroep.²⁴

In 'n beskrywing van sy volwasse lewe kom 'n treffende beeld van sy fisiese en *psigiese probleme* na vore. Hy was nou 'n lang, welgeskape man met ferm nek en hare wat mettertyd vergrys het. Suetonius skryf dat hy in 'n sittende of staande posisie 'n besonder indrukwekkende figuur geslaan het – solank hy nie emosioneel ontsteld was nie.²⁵ Hy het egter moeilik gestap met 'n regterbeen wat gesleep het. Daar is vermeld dat toe hy tydens die opening van die Fucinus-kanaal geskrik en haastig probeer wegkom het, hy erg gehobbel en met moeite voortbeweeg het. Sommige het dit aan “swak knieë” toegeskryf.²⁶ Sy effens verswakte regterarm (maar ook linkerarm) het 'n tremor getoon en sy kop het veral in tye van spanning van kant tot kant geknik. Wanneer hy pryse uitgedeel het, is net die linkerhand gebruik. Sy spraak was normaalweg stotterend en sy stem skor; wanneer hy opgewonde was, kon hy onverstaanbaar en selfs onsamehangend en onlogies redeneer en praat. As hy emosioneel ontsteld was, kon hy ongekontroleerd en lelik lag, sy mond het gekwyl, sy neus het geloop, en sy hande het begin skud.²⁷ In die Senaat het hy soms aan die slaap geval,²⁸ soveel as moontlik gesit, en dikwels andere versoek om sy voordragte te lewer. Hy het soms van erge buikpyn gekla.²⁹

Die volgende 14 jaar sou hy, sonder enige beduidende voorbereiding vir die taak, op merkwaardige wyse die Romeinse Ryk bestuur. Alhoewel die Senaat hom nooit heelhartig aanvaar het nie, het hy hulle met wysheid en respek hanteer. Daar is gesamentlik regeer, en met verloop van tyd is senaatsprosedures sinvol opgeskerp, korrupsie aangespreek en ondoeltreffende senaatslede verwyder. Vrygemaakte slawe en buitelanders is meer regte gegee en toegang na staatsbetrokkings is vergemaklik. Romeinse burgerskap en selfregering in die provinsies is uitgebrei. 'n Kollege vir haruspeksie is ingestel, maar astrologie is verbied. Deur die instelling van bevoegde sekretariate vir byvoorbeeld finansies en algemene staatsbestuur (meestal onder beheer van vrygemaakte slawe soos Narcissus en Pallas) het hy doeltreffende sentrale bestuur versterk.³⁰ Doeltreffende voorsiening van graanvoorrade aan Rome, die verbetering van stedelike vervoerreëlings en doelmatige brandbestryding is opgeskerp. Na die opknapping van paaie- en ander kommunikasiesistelsels deur die Ryk, is ook omgesien. Bouwerke is aangepak, waaronder 'n dreineringskanaal na die Fucinus-meer, 'n hawe vir Ostia en twee nuwe akwadukte na Rome.³¹ Oordadige regsfooie is bekamp.³²

Historici skryf dat sy entoesiastiese regspleging meestal verstandig en suiwer was, maar dat hy soms onverantwoordelik en oorhaastig opgetree het, en hom byvoorbeeld deur reaksies van

'n skare onregmatig laat beïnvloed het.³³ Emosioneel was hy ongetwyfeld onstabiel en is veral later in sy regeringstyd maklik gemanipuleer, in besonder deur sy vroue en vrygemaakte slawe-amptenare in hoë poste.³⁴ Op dié manier is erge wandade deur hom goedgekeur – waaronder, volgens Seneca,³⁵ die moord op 'n somtotaal van 35 senatore en 221 ridders. Hy het dikwels 'n onvermoë getoon om te onderskei tussen geringe gevare en ernstige bedreigings en kon dan onvanpas optree.³⁶ Dio Cassius³⁷ meen dat misbruik van drank en seksualiteit hiertoe bygedra het. Sy gemoedstoestand was geneig tot groot labiliteit – soms erg agterdogtig, en verder kon vriendelike vergewensgesindheid vinnig omswaai na woede en onverantwoordelike optrede. Wanneer hy ontspanne en in 'n goeie bui was, het hy baie ongekunsteld en selftevrede voorgekom en kon dan tot verleentheid van gaste, ontoepaslike opmerkings en grappe gemaak.³⁸

Hy het baie aandag aan die leër gegee, waaraan hy sy amp verskuldig was. Met die verowering van onder andere Brittanje (waar hy self aan die veldtog deelgeneem het), Mauretanië, Trakië en kleinere gebiede in Spanje, Gallië en die Ooste, is die Ryksgrense uitgebrei.³⁹ Daar is ook verstandig gebruik gemaak van kliënt-konings, veral in die Ooste. Jode is egter uit Rome verban, en die Keltiese Druïede-kultuur verbied.⁴⁰ Groot en gereelde, dikwels uitspattige gladiator- en ander amfiteaterspele is gereël. Hy het bloeddorstige vertonings geniet en selfs die marteling van veroordeelde kriminele persoonlik bygewoon.⁴¹ Die pos van sensor is na 50 jaar weer geaktiveer.⁴² 'n Sensus het getoon dat Rome en omstreke 'n bevolking van nagenoeg 7 miljoen volwasse Romeinse mans gehad het.⁴³ Daar was verskeie aanslae op sy lewe, onder andere 'n onsuksesvolle rebellie deur Scribonius, goewerneur van Dalmasië.⁴⁴

Claudius was baie lief vir vroue. In totaal was hy agtereenvolgens met minstens ses vroue getroud – twee tydens sy kinderjare waarvan een waarskynlik nie 'n volwaardige huwelik was nie; die ander vrou is tydens die huweliksnag oorlede. Van Urgulanilla en Aebea is hy geskei. Met Messalina is hy in die jaar toe hy keiser geword het, getroud. Sy het Claudius, in haar eie belang, tot vele wandale beïnvloed en was seksueel erg losbandig. Toe sy later teen Claudius saamsweer, is sy gehelp om selfmoord te pleeg.⁴⁵ Agrippina, sy niggie (dogter van sy broer, Germanicus), was 'n geslepe, invloedryke vrou wat Claudius gemanipuleer en deurgaans beplan het om haar seun, Nero, as troonopvolger te bevorder in plaas van die regmatige opvolger, Britannicus, Claudius en Messalina se seun. Die bewering dat Claudius gedurende sy bewind ingrypend deur sy vroue en vrygemaakte slawe-amptenare beïnvloed is,⁴⁶ is geldig maar waarskynlik was dit slegs van toepassing op die laaste vier jaar van sy regering.

In die loop van 54 n.C. het Claudius van Agrippina se beplanning rondom die bevordering van Nero tot keiser, bewus geword, maar voordat hy haar voor stok kon kry, het sy hom voorgespring. Alhoewel detail tussen historici verskil, is dit waarskynlik so dat sy hom op 13 Oktober 54 n.C. (in sy 64ste jaar) met sampioene, besmet met 'n gif wat van 'n gifhandelaar, Lokusta verkry is, om die lewe gebring het.⁴⁷ Suetonius meen hy is moontlik later hervergif met 'n giftige pampmengsel of klisma. Die gebeure is voorafgegaan deur prominente voorbodes: onder andere die verskyning van 'n komeet, weerlig wat op die embleem van die Praetoriese Wag en op sy vader, Drusus, se graf geslaan het, vele staatsamptenare wat gesamentlik gesterf het, 'n swerm bye in die leërkamp, en bloed wat in die reën opgemerk is.⁴⁸

Die Senaat het Claudius met 'n besondere begrafnisseremonie vereer en tot godheid verklaar ('n eer wat tevore slegs Augustus te beurt geval het). Nero het hom as keiser opgevolg, en die jong Britannicus is kort daarna deur Nero met gif vermoor.⁴⁹

SEREBRAAL-GESTREMDHEID AS SINDROOM⁵⁰

Serebraal-gestremdheid, wat reeds in 1904 deur Osler beskryf is,⁵¹ is in die afgelope paar dekades volledig as sindroom gedefinieer. Dit verteenwoordig 'n spektrum afwykings wat net na geboorte bemerk word, en dan lewenslank redelik staties bly, alhoewel 'n mate van verbetering tydens laat adolessensie mag voorkom. In ontwikkelde lande is die voorkoms 2-6: 1 000 geboortes.⁵²

Dit word veroorsaak deur permanente breinbeskading wat veral die piramidale bane (motoriese funksies) maar ook ekstrapiramidale strukture, soos die basale kerne, serebrum en serebellum, aantast. Dit kom meer dikwels voor by veelvuldige swangerskappe, vroue met vorige menstruele onreëlmatigheid en persone uit lae sosioëkonomiese groeperings. Die veroorsakende breinletsels kan tydens swangerskap ontstaan (byvoorbeeld infeksies en toksemie van swangerskap en endokriene afwykings soos hipotiroïdisme en diabetes), met die bevalling (enige oorsaak van gekompliseerde kraam, premature kraam of fetale hipoksie) of na geboorte as gevolg van infeksies, wanvoeding of vergiftiging. Dikwels egter, is geen oorsaak aantoonbaar nie.

Die kliniese afwykings mag een of meer van die volgende simptome insluit: motoriese verswakking geassosieer met spierspanning, spraakafwykings, intellektuele inkorting of leerprobleme, abnormale spierbewegings of tremore, epilepsie of emosioneel-sielkundige probleme. Simptome mag minimaal of uitgesproke wees, en is geneig om in herkenbare groeperings (variante) voor te kom, alhoewel simptome dikwels groeppgrense mag oorskry:

i) Oorwegende *spastiese (piramidale) variant*:

- a) Parese mag eensydig voorkom (*hemiplegie*); hierdie variant maak een derde van alle serebraal-gestremdheid uit; die arm word meer as die been aangetas, epilepsie is volop, maar intelligensie is gewoonlik normaal.
- b) Net beide bene aangetas (*diplegie*), die pasiënt loop tipies spasties op die tone; spraak en sluk word effe aangetas, en intelligensie is min tot matig abnormaal. Wanneer arms en bene verswak is (*kwadruplegie*), is daar tipies 'n lastiger spraak- en slukdefek teenwoordig, asook meer intellektuele inkorting, epilepsie en emosionele onstabieleit.

ii) *Ekstrapiramidale variant*

Hier kom parese met sogenaamde “knipmes-tipe” rigiditeit, tipies van Parkinsonsiekte, voor. Abnormale, onwillekeurige spierbewegings is volop (van tremore tot groteske bewegings van die kop of ledemate), asook spraakafwykings en emosionele labiliteit; intelligensie is gewoonlik normaal of effe ingekort.

iii) *Hipotonies-ataktiese variant*

Swakheid is tipies geassosieer met verlaagde spieronus, en abnormale bewegings (atakse) kenmerkend van serebellêre inkorting kom voor. Spraak en intelligensie is normaal.

iv) *Minimale breindisfunksie*

Serebraal-gestremdheid is hier beperk tot minimale spastisiteit. Die toestand word gekenmerk deur hiperaktiwiteit, leerprobleme, 'n kort aandagspan en dikwels emosionele onstabieleit. Intelligensie is gewoonlik normaal, selfs verhoog.

SAMEVATTING

Claudius het gelei aan 'n lewenslange gestremdheid, gekenmerk deur 'n hobbel-loopgang en waarskynlik regssydige parese (been en arm),⁵³ tremor van sy arms⁵⁴ en onwillekeurige rimbewegings van sy kop,⁵⁵ 'n stotterende spraakafwyking en 'n skor stem.⁵⁶ Intellektueel was hy normaal, selfs begaafd,⁵⁷ maar kon periodiek erg verstrooid en vergeetagtig raak.⁵⁸ Emosioneel-sielkundig was hy onstabiel en wanneer hy ontsteld was, het bovermelde en ander meegaande afwykings vererger.⁵⁹ Hy het moeilik tussen geringe gevaar en ernstige bedreigings onderskei, was baie beïnvloedbaar en geneig om dikwels impulsief en onredelik op te tree.⁶⁰ Hierdie beeld pas goed in by serebraal-gestremdheid soos hierbo gedefinieer, veral by die ekstrapiramidale variant daarvan, alhoewel regssydige verswakking op 'n bykomstige komponent van hemiplegiese parese dui.

Claudius se reputasie as swaksinnige, veral in sy kinderdae,⁶¹ was vermoedelik gebou op sy abnormale spraak, aaklige lag, sy tremore, defektiewe loopgang (hy het waarskynlik laat eers leer loop) en sielkundige-emosionele labiliteit. Sy ouers het waarskynlik met moeite met hom gekommunikeer. Veral vergeleke met sy ouer broer, Germanicus, 'n presteerder, sou Claudius erg tekort geskied het. Dio Cassius⁶² beweer dat hy homself soms dom voorgedoen het – moontlik as verdedigingsreaksie wanneer hy deur geïrriteerdes gekonfronteer is. Die aard van die “veelvuldige siektes” van sy jeug is onseker; beweerde “siekte-episodes” is moontlik deur sy ouers van tyd tot tyd as verskoning gebruik ten einde hom van openbare blootstelling te weerhou. Suetonius se stelling dat sy “siekte” met keiserwording beduidend verbeter het,⁶³ kon daarop berus het dat groter lewensgenieting sy emosionele onstabieliteit verlig het.

ENDNOTE

1. Levick B. (1990). *Claudius*. London: Batsford Ltd., p. 13.
2. Suetonius, *The Lives of the Caesars*, Boek V, c. 2.1. Vertaling deur J.C. Rolfe. Cambridge Mass.: Harvard University Press.
3. *Ibid.*; Levick (1990) p. 14.
4. *Ibid.* c. 3.2.
5. *Ibid.* c. 4.2.
6. *Ibid.* c. 2.2.
7. *Ibid.* cc. 4.7.
8. *Ibid.* c. 2.2.
9. *Ibid.* c. 2.2.
10. *Ibid.* cc. 3.7 en 41.1-3.
11. *Ibid.* c.5.1.
12. *Ibid.* c. 5.1.
13. Josephus, *The Antiquities of the Jews*, 19.5.1. Vertaal deur W. Whiston. Peabody, Mass.: Hendrickson Publishers, 1987.
14. Suetonius, *Claudius* c. 33.2.
15. *Ibid.* c. 6.2.
16. *Ibid.* c. 5.1.
17. *Ibid.* c.33.1; Dio Cassius, *Roman History* Book LX.34. Vertaal deur H.P. Foster. Cambridge Mass.: Harvard University Press, 1914.
18. *Ibid.* Bk. LX.2; Suetonius, *Claudius* c. 11.3 en 41-43; Balsdon JP (1969).
19. Dio Cassius, Bk. LX, c. 26.
20. Cook SA, Adcock FE, Charlesworth MP (eds). *The Cambridge Ancient History*, Vol X, p. 668. Cambridge: University Press 1934.
21. Suetonius, *Claudius*, c. 3.1.
22. Dio Cassius Bk. LIX, 23.
23. Suetonius, *Claudius* c. 9.2;

24. Ibid. c. 10.1-4; Josephus, *Antiquities* 19.3.1-5; Dio Cassius Bk. LX.1.
25. Suetonius, *Claudius* c. 30.
26. Ibid. c. 21.
27. Seneca, *Apocolocyntosis* c.5. Vertaal deur E.H. Warmington. Cambridge, Mass.: Harvard University Press 1969.
28. Dio Cassius Bk. LX. 2 en 12; Suetonius, *Claudius* c. 33.2.
29. Suetonius, *Claudius* c. 31.
30. Cook *et al.* *Cambridge Ancient History* Vol. X, pp. 697-701; Suetonius, *Claudius* cc. 16, 17, 23-25, 32; Dio Cassius Bk. XL, 33.
31. Suetonius, *Claudius* c. 20.1-3.
32. Cook *et al.* *Cambridge Ancient History* Vol. X, p. 692.
33. Ibid. pp. 691-2; Suetonius, *Claudius* c. 15.1-4.
34. Suetonius, *Claudius* cc. 25.5; 29.1-3; 37.1-2; Dio Cassius Bk. XL 31.
35. Seneca, *Apocolocyntosis* c. 14.
36. Suetonius, *Claudius* cc. 32; 40-43.
37. Dio Cassius Bk. LX.12; Potter J. *Rome. The Augustan Age*. Unit 9, pp. 24-25. Milton Keynes, UK: Open University Press.
38. Suetonius, *Claudius* c. 25.4-5.
39. Ibid. c.17.1-3; Dio Cassius Bk. LX, 30.
40. Suetonius, *Claudius* c. 16.1-4.
41. Gibbon E. *The History of the Rise and Fall of the Roman Empire*. Vol 1, p. 64.. London: Folio Society 1938/1998.
42. Potter, *Rome*, pp. 29, 30; Dio Cassius Bk. LX. 15, 28.
43. Dio Cassius Bk. LX, 2.
44. Tacitus, *Annales* Bk. XII.52. Tacitus, *Annales* Bk. VI.46. Vertaal deur J. Jackson. Cambridge, Mass.: Harvard University Press 1937.
45. Ibid. Bk. XI. 38; Dio Cassius Bk. LX. 31-33.
46. Suetonius, *Claudius* cc. 25 en 29.
47. Dio Cassius Bk. LX. 34; Tacitus, *Annales* Bk. XII. 66-68; Suetonius, *Claudius* cc. 44, 45.
48. Dio Cassius Bk. LX. 34, 35; Suetonius, *Claudius* c. 46.
49. Tacitus, *Annales* Bk. XIII. 15-17.
50. Hoon AH, Johnston MV. *Cerebral Palsy*. In: Ashbury AK, McKhann, McDonald WI (eds). *Diseases of the Nervous System*, pp. 568-580. Cambridge: Cambridge University Press 2002; Pryse-Phillips, Murray TJ. *Essential Neurology*, pp. 401-420. Garden City, NY: Med. Exam. Publ. 1978.
51. Osler W. (1904). *The Principles and Practice of Medicine*, pp. 938-939. Fifth Edition. New York: Appleton & Co.
52. Hoon *et al.* *Cerebral Palsy*, pp. 568-580.
53. Seneca, *Apocolocyntosis* cc. 5 en 12; Suetonius, *Claudius* c. 21.
54. Seneca, *Apocolocyntosis* c. 5; Dio Cassius Bk. LX. 2.
55. Dio Cassius Bk. LX, 2; Suetonius, *Claudius* c. 30.
56. Dio Cassius Bk. LX. 20; Seneca, *Apocolocyntosis* c. 5.
57. Dio Cassius Bk. LX. 2; Suetonius, *Claudius* cc. 41, 42.
58. Suetonius, *Claudius* cc. 39, 40.
59. Ibid. c. 21.6.
60. Ibid. cc. 25, 28, 36-40; Tacitus, *Annales* Bk. XI 28.
61. Suetonius, *Claudius* c. 2.
62. Dio Cassius Bk. LX 2.
63. Suetonius, *Claudius* c. 31.